

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р по политология **Ивка Цакова Некова**

катедра „Политология”, факултет „Международна икономика и политика”, УНСС

Относно: научните трудове на гл. ас. д-р **Благовеста Илиева Николова** – участник в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по научна специалност „Философия”, професионално направление 2.3. „Философия” (Философия на политиката) за нуждите на секция „Социални теории, стратегии и прогнози” на ИФС при БАН, обнародван в „Държавен вестник” на 15.12. 2020 г.

Основание за изготвяне на настоящото становище е включването ми в състава на научно жури, определено със Заповед № РД 09-109/17.02.2021 г. на директора на ИФС – БАН и протокол от проведеното заседание на научното жури на 2 март, 2021 г.

Общо описание на представените материали от кандидата:

Като единствен кандидат в обявения конкурс за „доцент” по научната специалност и професионално направление 2.3. „Философия” гл. ас. д-р Благовеста Николова предоставя внушителен обем от документи и материали за участие в конкурса. Сред тях основни по значимост са научните публикации – една монография (на английски език), 7 статии на английски език и 8 статии на български език. Впечатляващо е участието на д-р Николова с презентации в международни научни форуми в Германия, Люксембург, Испания, Австрия и Великобритания. Пет от научните публикации на кандидата са с ISI импакт-фактор и/или със SJR ранг; четири са публикациите в други реферирани и индексирани издания, а останалите шест са статии и доклади в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове. Прави впечатление, че в приложените доказателства за 25-те цитирания на д-р Николова всички са в англоезични издания. Това е свързано с участието на Благовеста Николова като експерт в международни проекти. Белег за нейните високи научни постижения е получената награда „Питагор” за млад учен в областта на хуманитарните и социални науки, връчена ѝ от Министерството на образованието и науката в България през 2017 г.

Научна, научно-приложна и педагогическа дейност на кандидата:

Научните интереси на кандидата след придобиването на научната степен „доктор по философия” с тема на дисертацията „Трансформация на прогнозирането в обществата, основани на знанието” (2013) са разположени в широкото научно поле на политическата философия и в частност – в сферата на прогнозирането. По-тясната и

специфична област на изследователски интерес, върху която д-р Николова фокусира своето внимание през последните години, покрива така нар. „отговорни изследвания и иновации”, концепцията за които е отразена в нейната монография (Nikolova, B. 2019. *The RRI Challenge: Responsibilization in a State of Tension with Market Regulation. Innovation and Responsibility Set*). Ориентацията на автора към това ново научно-изследователско поле е резултат от нейните постдокторантски специализации в Университета в Намюр (University of Namur), Белгия в периода 2015-2017 г.

Научните публикации на Благовеста Николова в международни издания с Impact factor разкриват нейни авторски постижения в рамките на разгърнали се дискусии по особено „горещи теми” в днешния свят като например: а) за отношението между научна фантастика и научно прогнозиране (*The Science Fiction - Futures Studies Dialogue ... 2021*); б) за етическото обезпечаване на изследвания, финансирани от ЕС в сферата на сигурността (*Putting critique to work: Ethics in EU security research ... 2019*); в) за функционалността на прогностичната фигура „жокер” и нейните дискурсивни, епистемологични и практически аспекти (*The Wildcard Event ... 2015*); г) за начина на включване на младите хора в процеса на вземане на политически решения, ангажирани с бъдещето на изпадналите в криза представителни демокрации (*Youth And The Future ... 2015*); д) за нарастващата роля на инклузивни (партиципаторни) форми и методи в областта на съвременното прогнозиране (*The Rise and Promise of Participatory Foresight, 2014*).

Публикациите на Благовеста Николова в други реферирани и индексирани издания засягат актуални проблеми във връзка с: а) икономическото прогнозиране в „турболенна среда”, където легална и престъпна икономическа дейност се преплитат помежду си; б) маркетизацията на съвременното прогнозиране и породените от нея тревожни практики на генериране на стойност около продажба на образи на бъдещето, обвързването между прогноза и пазарен провал с цел генериране на печалба и др.; в) критичен прочит на концепцията за общества, основани на знанието чрез осветяване на механизми и структури (мозъчни тръстове) за изопачено конструиране на образи за бъдещето; г) затруднения пред прогностичната функция на социалните науки в сравнение с природните науки в ситуация на „главозамайваща скорост на социална промяна в съвременните общества”.

Очертаните по-горе аспекти на научно-изследователската дейност на д-р Благовеста Николова по особено важни и актуални проблеми в областта на политическата философия, прогнозиране и „отговорни изследвания и иновации”

предпоства високо качество на нейната научно-приложна и консултантска дейност като експерт към Research Executive Agency за етическо оценяване на европейски проекти в рамките на следните програми: H2020-MSCA-IF-2016, H2020-MSCA-IF-2017, H2020-MSCA-IF-2018, H2020-MSCA-IF-2019, H2020-SPACE-202-LEIT, H2020-MSCA-IF-2020.

Д-р Николова участва в различни обучения на служители на Европейската комисия в Брюксел (с лекции по проблемите на отговорните изследвания и иновации), както и на студенти по програма „Еразъм +” в университети в Малайзия (с лекции, обвързващи етическа рефлексивност и изследователски проекти). Моята препоръка към кандидата в тази връзка е да разшири обхвата на своята педагогическа дейност, респ. на своята аудитория с държавни служители и студенти в България, на които да предаде натрупаният европейски опит по една интригуваща проблематика за практическа приложимост на научни иновации в управлението.

Съдържателен анализ на научните постижения:

Научните приноси в публикациите на Благвеста Николова са много, но поради ограничения обем на становището ще се спра на най-важните, според мен, които са съсредоточени основно в монографичното изследване. В тази монография *за пръв път в България се проследява възникването на концепцията за „Отговорни изследвания и иновации” (ОИИ) и внедряването ѝ в Европейския институционален контекст.* Предназначението на тази концепция (ОИИ) е да предлага решения на съществуващи проблеми, засягащи доверието между наука и общество (различни общности – държави, европейска общност) в търсенето на „приемливи“ форми на пазарна реализация на резултатите от научно-изследователското поле. Отговорността на научните изследвания и иновации (пред обществото, общностите) може да се постигне през призмата на социална критика и етическа рефлексия.

Другият фундаментален научен принос в монографията на д-р Николова, според мен, се изразява в етическата критична рефлексия на „концепцията за пазарни общества”, извеждаща на преден план тенденцията за пренасяне на принципа на пазарна регулация в сфери, обичайно задвижвани от „непазарни“ основания. Приведената аргументация относно опасното „инструментализиране на идеята” за ОИИ и кооптирането ѝ от пазарния механизъм като техника за „етическо шамповане“ на продукти и услуги считам за особено креативна за обяснение на днешните кризисни процеси в ЕС и съставляващите го страни-членки. *Пазарният механизъм не може/не бива да се схваща като „социален регулатор от последна инстанция”, безразличен*

към каквато и да е социална телеология. В този контекст са разположени размишленията на автора за „ефектите на произведеното знание”, за необходимостта да се мисли за „позитивна отговорност“, „социална приемливост“ и „социална желателност“ на продуктите на научно-изследователския и иновационен процес.

Следващият важен, според мен, принос в монографията е идентифицираният *конфликт между стратегически приоритети на ЕС*, разгледан през призмата на концепцията за ОИИ: между стремежа за ускорен икономически напредък, основан на иновации, от една страна, и стремежа на ЕС да бъде ценностен еталон в защита на фундаментални човешки права, от друга. Регулирането на този конфликт изисква „*етически надзор*” на научно-изследователски дейности (проекти), финансирани от ЕС. В тази връзка се критикува предпоставеното отъждествяване между демократизация и носене на отговорност във връзка с процеса на изследвания и иновации – легитимират се „проблемни иновации” при размита политическа отговорност с цел генериране на печалба чрез безплатен приток на идеи, създаващи стойност.

Лични впечатления и въпрос към кандидата:

Запознавайки се с внушителното като обем и с високо качество научно творчество на д-р Благовеста Николова в широкото и интердисциплинарно изследователско поле на политическа философия, прогнозиране и отговорни иновации и изследвания оставам с общото впечатление за наличния дефицит от подобни знания в научното и публично пространство в България. Считам, че нейната бъдеща научна и научно-приложна активност ще повиши авторитета на секция „Социални теории, стратегии и прогнози” на ИФС при БАН в общността на представителите на социалните науки в Европейския съюз и в България.

Нямам критични бележки към кандидата, впечатлена съм от солидните научни приноси, получили високо национално и международно признание. Като политолог съм особено впечатлена от критическия потенциал на концепцията на ОИИ за преосмисляне (предефиниране) на текущата политико-икономическа система. В тази връзка бих попитала д-р Николова *какви са перспективите за преодоляване на “икономическата натовареност на понятието управление (governance)” в контекста на бъдещи отговорни (пред общността – национално-държавна, европейска) иновации и изследвания и управлението на тези иновации под формата на европейски политики за финансиране на научни изследвания?*

От направения преглед на предоставените материали и документи по конкурса правя заключението, че гл. ас. д-р Благовеста Николова като кандидат отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент”, залегнали в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника към него, както и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в БАН. В допълнение – в публикациите ѝ няма данни за плагиатство. Декларирам, че не съм свързано лице с кандидата по смисъла на § 1, т. 5 от допълнителните разпоредби на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и нямам и частен интерес, свързан с процедурата или с кандидата, който би могъл да повлияе на обективността ми като член на научното жури.

Заключение: Напълно съм убедена в достойнствата на научните публикации на д-р Благовеста Николова и смятам, че тя напълно отговаря на всички критерии за заемане на длъжността „доцент”. Предлагам на научното жури да гласува положително за присъждане на академичната длъжност „доцент” по научната специалност „Философия”, професионално направление 2.3. на гл. ас. д-р Благовеста Николова.

Дата: 23.04.2021 г.

Изготвила:

доц. д-р Ивка Цакова Некова